Dziewulskiego Ks. Marcella: Hamulec gniewu Bożego B. Virgo Maria de Gratiis.

Concones

Dziewulskiego Marcella

Hamulec gniewu Bożego Beatissima V. Maria de Gratiis.

HAMULEC
GNIEWU BOZEGO,
Beatissima V. MARIA de Gratiis;
to iest:
ŁASK BOSKICH PEŁNA,
MATKA ŁASKAWA,
NAYSWIĘTSZA
MARYA PANNA,
w Sobotę po Bożym Wstąpieniu, Roku 1723. Dniá 8. Máiá, ná pierwszym Nieszporze záczynáiącey śię doroczney, iutrzeyszey, w nástępuiącą Niedźielę drugą Máiową Solenney Dewocyi, w Kośćiele Archipresbiterálnym, Fárnym Krákowskim,

KAZANIEM OPOWIEDZIANY;

á potym

NAYSZLACHETNIEYSZEMV
MAGISTRATOWI,
y cáłemu
Stołecznemu Miástu Krákowskiemu
DEDYKOWANY,
PRZEZ

X. MARCELLA DZIEWULSKIEGO,
S. Th. L. Kustoszá ná ten czás Chełminskiego, Fránćiszkáná.

W KRAKOWIE, w Drukárni Fránćiszká Cezárego, J. K. M. Ordynáryinego Typografá.

Ná Herbowny Kleynot
Stołecznego Miáſtá
KRAKOWA.

I.

Nie z gliny ále z złotá te cegły robione,
Nie w piecu, ále w ſercu dobrze wypalone:
Z złotá wielkich Talentow KRAKOWIANIE mili
Zrobili ich, w miłośći ogniu wypalili.

II.

Z opoki ſtáteczności wapno wyboryczne
Zrobione, ziednoczyło te Cegły prześliczne.
Z ták dobrey Máteryi wywiedzione Mury:
Y z mocy, y z wſpániáłey, chwalebne, ſtruktury.

III.

Tę WIEŻA wielkie cnoty dobrze murowáły:
Zá Architektá do niey ſámę Mądrość miáły.
Mocno robiło męſtwo, miłość przynagláłá
Cnych KRAKOWIAN, ochotá rąk nie żáłowáłá.

IV.

Herbowna iedná BRAMA o trzech WIEŻACH czemu?
Kłánia KRAKOW, w Trzech BOGU, Oſobách Iednemu:
W wiárę, w nádzieię, w miłość, ieſt ufundowány
W ſpráwiedliwośći, w prawdźie, w dzielnośći doznány.

V.

ORZEŁ ſtánał wſpániáły w tey BRAMIE otworem:
Zaſtapił lud pierśiámi, ſtrzeże go dozorem;
Skrzydłámi cnot y zasług, dobrze go zásłonił:
Spony rozpiał, áby go od naiázdow bronił.

VI.

ORZEŁ w BRAMIE herbowney gdy śię roſpośćiera:
Grzechom przyſtęp zámyka, cnotom go otwiera.
By ćięſzkie nie wdárły ſię plagi w Gniazdo iego:
MARYA, Ty go zásłoń od gniewu Boſkiego.

NOBILISSIMIS, CLARISSIMIS, SPECTABILIBUS AC CONSULTISSIMIS DOMINIS,

D. PROCONSULI,

DD. CONSULIBUS,

Totiq; Urbi Metropolitanæ CRACOVIÆ,

Dominis, Patronis Amplissimis.

MEmoryał usługi moiey *Káznodźieyskiey, ná pierwszym Nieszporze Niedźielney Vroczystości Nayś: MARYI Pánny* de Gratijs, *słusznie że dedykuię Wam, ktorzy się niepoślednim sposobem o łáskę tey niebá y źiemie Krolowey stáraćie* M.W.Mći Pánowie y Dobrodźieie: *Miástá* KRAKOWA Proceres Dignissimi. *Krákowá, mowię, ktory od Leská Czarnego y inszych Monárchow* Nobilitatis honore *ozdobiony, między Polskiemi Miástámi* eminet *prerogátywa. Korony Polskiey Depozytem, Krolow Polskich koronácyámi, y niezbyt dawno do Wárszáwy przenieśiona rezydencya ich przez niemáło czásu uprzywilegiowány*: Civitas gloriosa: (*Soph*: 2.) *Herbowny iego kleynot* non sine mysterio: *bo wielkich zaszczytow hieroglifik.* Bramá *otwárta*: *znáć ná ow grzecznych záwsze Krákowian ordynáns*: Porta patens esto, nulli claudaris honesto. *Bogu*

...á potym ſługom iego, káżdemu potrzebnemu nigdy tu wrotá nie zám... patentq; cunctis oſtia. Wielu Gniazd ſzláchetnych Oćiec, y ten nie... Polſkiego Gniazdá Orzeł, wſpániáła w tey Bramie ſobie y ſwoim czyni ...cya; rozćiagnionemi ſkrzydłámi przyiaćioł Boſkich y Koronnych mile ...praſza y przyimuie; nieprzyiaćioł odpráwuie, támuie y nie puſzcza; prá... w ...rze y cnoćie wolny przyſtęp, wſzelkiey nieprawośći, záoſtrzonemi pro aris & ...s ſponámi, mocny odpor dáie: cælo militans Ales: (Manil: L. 4.) Iedná murowána Bramá o trzech Wieżách, we trzech Oſobách iedynego podobieńſtwo Bogá; ktorego iák raz uználi Krákowiánie, ták ſię iuż żadna do pogáńſtwá recydywa nie zmázáli, w wierze mocni iáko mur: fortes in fide. Mur de vivis & electis lapidibus, ná mocnieyſza nád wapnd y ołowie ſádzony miłość: ſtat non fragilis pro Deo & patria murus. Co Károl V. Ceſárz życzył káżdemu miáſtu tria bona P.P.P. to ieſt: Paſtorem, Prætorem, Præceptorem: to trzy herbowne Krákowſkie znácza Wieże. Pierwſze P. wyraża wielki tego Miáſtá ornament, Arcybiſkupow niegdy á teraz Xiażat, Ich Mćiow Biſkupow Krákowſkich Celſiſsimam ſedem, ktora Bonus Paſtor STANISŁAW S. poſſedit, y káżdy iego Sukceſſor, gotow y duſzę ſwoię łożyć zá owce ſwoie. Drugie P. wyraża, iż tu Prætoriâ, á dopieroż Conſulari ktokolwiek fungitur dignitate, káżdy hæc ampla mænia fulcit & ornat. Trzećie P. pokázuie Almæ Vniverſitatis mądrych y prácowitych Profeſſorow, ktorych ſedulitas, nie tylko Laureata, Infulata, Purpurata, ále też Coronata, multa educavit Capita, y nigdy educare godnych Subiektow nie przeſtáie. W tym troygu PPP. w káżdym z oſobná mam po troygu inſzego PPP. Naprzod P. Probitatis: SS. Męczennikow, Wyznawcow, Pánien, w rozmáitym ſtanie wielkich Sług B. nie tylko S. Stánisłáwá B. M. z Szczepanowá, S. Iácká Wyznawcę, z Kámieniá rodem, Szláchtę; B. Iana Kántego z Kęnt, Szymoná z Lipnice, Micháłá Giedroyćiá Xiażęćiá Litewſkiego, Stánisłáwá Kázimierczyká: ále też y włáſnych Krákowian, Izáiaſzá Bonerá, Swiętosłáwá, &c. Bárbáry Lángi, &c. że ſłuſznie to Miáſto názwáć mogę Iuſtorum Civitatem: (Prov: 11.) Miáſto ktore, oprocz domowych pomienionych SS. S. Woyćiech Arcybiſkup Gnieźnieńſki, Męczennik Chryſtuſow, S. Ian Kápiſtran Wyznawcá, prezencya ſwoia, y żárliwa ozdobili predykácya. Miáſto ledwie zliczonemi Swiętych Páńſkich ubłogoſłáwione Relikwiámi; nieprzebránemi po rożnych Kośćiołách od S. Stolice Apoſtolſkiey ubogácone Odpuſtámi; niewymownie pięknemi zágęſzczone nabożeńſtwámi: że ſię ſłuſznie názywa: Cracovia altera Roma. Drugie P. Pietatis: Dowodem ták znáczna w Krákowie y w iego okolicy Kośćiołow liczbá, że iey podobney w żadnym inſzym Polſkim nie mamy mieśćie: ták liczne y śliczne przy tychże Kośćiołách Kápłánow y Zakonnikow groná, we dnie y w nocy Bogá chwalacych: ták piękne po tychże Kośćiołách porzadki, ták wielkie ozdoby, nie tylko widzenia ále y podźiwienia godne tu y owdźie ſplendory, Catholicæ munera pietatis. Wáſze w nabożeńſtwach upodobánie, w ſłuchániu godnych Káznodźiejow guſt, w poſzánowániu Sług B. w obſerwáncyi Swiatyń Páńſkich, w promocyi Chwały B. w należytey

tey rewerencyi, w ochotney áſſyſtencyi y ſłużbie Nayś: SAKRAMENTOWI nie poſpo-
lita cnotá. Owá przećiwko Domom Bożym miłość, zelus aurô cedroq; notan-
dus: zá czáſu Károlá Guſtáwá, pod tytułem iákieyś protekcyi Polſkę z Polſki
zábieráiacych Szwedow; kiedy ſię do Kośćiołá Nayś: P. Máryi in Circulo do-
być, y Dzwony z Wieże pozdeymowáć, ná Dźiáłá przelać chćieli: ſtánał Prze-
ſłáchetny Mágiſtrat przećiwko z śiekierámi ná Cmentarz wpadáiacym; á
miánowićie ś.p. Adam Nagot nágotował żyćie ſwoie, kiedy chwyćiwſzy ſię drzwi
kośćielnych, mowił: Tu mi obie utniyćie ręce, nim ſię do tego Kośćiołá dobędźie-
ćie. Strâćiłá impet záiuſzona furya, gdy táka męczeńſka práwie rezolucya, y
ná śmierć odważone ſercá obaczyłá. Drugi záś ś.p. Marćin Páczoská, zábie-
gáiac podobnym ná Kośćioły napáśćiom, ná uięćie tákomych nieprzyiaćioł kilká
tyśięcy ſwoich pinię̨dzy wysypał. Zeby byli ćiż Szwedźi Kośćiołá Cudowney
Máryi ná Piaſku, y Klaſztoru nie ſpalili (świádkiem Kochowski) że PP. Krâ-
kowiánie, prośili z płáczem, okup ofiárowáli, y zdrowie dáć gotowi, gdyby byłá
złość heretycka użyć ſię dáłá. Widźieć w Krákowie Montes pietatis, Bráctwo
miłośierdźia, nieuſtáiacy niedoſtátnim ludźiom rátunek; ták wiele Szpitalow,
chorym, ſtárym, ubogim wſzelkiego ſtanu oſobom wygodne reclinatoria y wyży-
wienie; liczyć pobożnie ſzczodrobliwych Fundatorow; á w tym Kátálogu znáy-
duia ſię II. PP. Krákowiánie. Ze ubogie Wdowy oſobliwa rezydencya y dożywo-
tnia ſuſtentácya máia: że ubogie pánienki, z hoynych rak miłośierdźia, wyposá-
żenie odbierdáia: że śierotom ſpráwiedliwośći potrzebuiacym, á o czym práwo-
wáć ſię nie máiacym, ieſt náznáczony, bez wſzelkiego ich koſztu, ex ordinario
ſtipendio Pátron: pobożna to Inclyti Magiſtratus fundácya. Ze pod czás pla-
gi B. zápowietrzeni wcześne máia diverſorium: tenże Prześł: Mágiſtrat ná
ſzpital S. Sebáſtyáná grunt ſwoy obſzerny dał. A dosyć ná wyráženie Dobroczyn-
nośći wáſzey y Anteceſſorow wáſzych, że Krákow ma ten zaſzczyt: iż ieſt Oy-
cem ubogich. Trzećie P. Prudentiæ. Wáſzá Prudencya Chrześćiáńſka: żeśćie ſię
żadnym zwieść nie dáli herezyom: że wolićie zá umnieyſzeniem Mieſzczan,
większy ćiężar kontrybucyi, niż Dyſsydentow tolerare; máloco ich ad inſtan-
tiam Magnatum, y to z trudnośćia przyiawſzy, in gremium veſtrum nequa-
quam recipitis. Prudentia Politica: że znáiac legitimos Principes, tyme-
śćie záwſze wierni. Wſzák Leſzkowi Czarnemu przed Konrádem Xiażęćiem
Mázowieckim uchodzacemu dotrzymáli Anteceſſores veſtri in fidem & tu-
telam Magiſtratûs oddánego Zamku; domow ſwoich y ſubſtáncyi odbiegſzy
tegoż Zamku, z wytrzymániem wielkich ſzturmow, mężnie obronili. Dotrzy-
máli práwemu Elektowi Zygmuntowi III. fida pectora, przećiw Mâximiliá-
nowi ArcyXiażęćiu Rákuſkiemu: iego namowámi y poſtráchámi à fide jura-
ta niewzruſzeni, ták ná liſt iego obietnic y pogrożek pełen odpiſáli: Propter
extrema quæq;, à fide & integritate, quam Sereniſſ. Regi electo debemus,
non recedemus, quod etiam nos præſtituros ſanctè pollicemur. Dotrzy-
máli Janowi Káźimierzowi: że choć przez dobrowolna PP. Kommendantow
dedycya Szwedźi Miáſto y Zamek wźięli; ſerc iednák optimis Civibus wźiać

nie mogli: áni ich do tego przywieść: żeby właſnego odſtapiwſzy Páná, juramentum fidelitatis in partem alienorum *uczynili; ták ſię dekláruiac: wolemy od wſzytkiego odpáść, á wźiawſzy żony y dźieći, by też dobrze o láſce z Miáſtá wyniść, niżli wiárę raz Pánu dána złamáć. Dotrzymáliśćie y Wy Mośći Pánowie* Sereniſsimo Regnanti *y Rzeczyp:* fidem: *żeśćie ſię tákże* ad præſtandum ejuſmodi juramentum in partem *Szwedow, żadnym ſpoſobem nákłonić nie dáli. Coż rzekę* de Prudentia Scholaſtica? *rzekę: że to tu* Cariathſepher: Civitas literarum; *nie* ſeptem, *ále* innumeri Sapientes; *iák w Duchownym ták y w Swieckim ſtanie nieoſzácowáne* ingenia. *Co rzekę* de Prudentia Æconomica? *owych* Werzyngierow, Bonarow, Zacherlow, *y inſzych godnych ludźi? ktorzy: to Ekonomie Krolewſkie, to Olkuſkie, to Wielickie &c. Fodyny, to Mińce, biorac ná głowę ſwoię, nieládá wygodę y pożytek Krolom y Rzeczyp: ſwoim dowćipem czynili. Nie wſpominam inſzego troygá* PPP. *Tego, nákſztáłt lutnie álbo Orłá zbudowánego Miáſtá, Wież, Murow, Kámienic wſpániáłych* Pulchritudinem; *bo tá,* prementibûs fatîs, *znácznie puſtkámi* deformata; *áni Antecesſorow Wáſzych, (miánowićie Mikołáiá* Werzyngierá, *co* 4. *Monárchow oraz w domu ſwoim utráktował y udárował, Ierzego Szwárcá, co ná woynę, Krolá piniędzmi zápomagał) y inſzych* Pecunioſitatem: *bo táka teraz* nec nominetur, propter temporum calamitatem, *y rzec muſzę,* propter invidorum malignitatem. *Nie wſpominam* Illuſtrium Vrbis hujus Virorum, de Deo, Eccleſia, Regibus, Rep: & Vrbe benemeritorum Præſtantiam: *bo mi ná iedney kárćie wſzytkich zliczyć y káżdego godnie wymienić niepodobna. Nie moiey śiły, rowne tálentom y prerogátywom Wáſzym wypiſáć* Elogia: Nobiliſsimi, Clariſsimi & Spectabiles Domini: Mći Pánie PREZYDENCIE ad præſens *będacy,* in cujus Digniſsima Perſona magnarum Qualitatum dotes, & Caput Ampliſsimæ Vrbis veneror. *Mośći Pánie* STANISŁAWIE ANTONI ŁOPACKI *M. D. Głowá twoiá* Aurum optimum. *Mośći Pánie* DOMINIKV MEGLIORVCCI, Eqves Aurate, *będac* Origine clarus, virtute & meritis *iáśnieieſz y świećiſz. Mośći Pánie* PAWLE SOLDADYNI: ad portandum honorem & bonum publicum Vrbis, *naczynie wybráne. Mośći Pánie* ANDRZEIV SZAFAŁKOWICZV *I. K. M. Sekretarzu,* Vir Conſilij, *ná publicznych funkcyách* Vrbis Patrone & decor. *Mośći Pánie* IOZEFIE BEHM, *ſtárożytności y záſług Domu twego známienita* adauges *ozdobę. Mośći Pánie* IANIE GAŁECZKA: pro præconio virtutum & meritorum tuorum, *ieſt co* dicere de Ioanne. *Mośći P.* LAZAR DERIAKVBOWIC: *w tobie* veterûm reſuſcitatur fortuna: non emoritura fulget gloria. *Mśći P.* STANISŁAWIE WĘGRZYNOWICZ *I.K.M. Sekretarzu: twoy herbowny* Lew, ingentium qualitatum & magnæ activitatis tuæ *żywy obraz. Mośći P.* SZYMANKIEWICZ, *z Ciebie Stániſłáwá Stołecznemu Miáſtu ſtáteczna ſławá. Mośći P.* TOMASZV MERCINKOWSKI: *cokolwiek w dobrym człowieku pochwały godnego, To maſz. Mośći P.* ZALESKI: *tyś Iozef, dobrá poſpolitego*

y ſta-

y ſławy nieśmiertelney Nutritius. *Mośći P.* HIACYNCIE ZAYFREDT: *ile z uſt twoich, madrych płynie ſłow, tyle Krákowowi przybywa ozdob y poćiech.* *Mośći P.* LVDWIKV GVILHAVME: *iáko w herbownym kleynoćie twoim, ták y w tobie známienity kándor.* *Mośći P.* KAZIMIERZV TVATER: *M. D.* Vrbs inclyta, anagrammaticè *do ćiebie mowi: ná repárácyą zwatlonych śił y fortun moich,* ad conſervandam ſalutem, utinam *iák nàydłużey* Te utar! *Mośći P.* IANIE IERZY KARLI: *zaſczytem chwalebnych przymiotow twoich* ornaris & ornas. *Mośći P.* FRANCISZKV TORIANNI: *z Ciebie Stołecznemu Miáſtu* columen & ornamentum. *Mośći P.* IGNACY MICHAŁOWSKI *M. D. ktorego* virtus in ſalutem, ſanaq; Vrbi conſilia. *Mośći P.* MICHALE AWEDYK: in cunctis Vrbis negotijs prudens & dexter; *B.* IANA NEPOMVCENA *czći iego,* & boni communis *Promotorze.* *Mośći P.* SEBASTYANIE MAMCZYNSKI: in Officio & Conſilio ſerius, in converſatione jucundus, Senatui, Populoq; Crac: *ná poćiechę.* *Mośći P.* LAVRENTY LASKOWICZ: præclaræ dotes tuæ *pokázuią, żeś ieſt:* pro decore Vrbis ad omnia natus. *Mośći P.* WOYCIECHV FISCHER: *ćiebie ſam ſię honor nápárł: baczac dobru poſpolitemu potrzebnego.* *Mośći P.* IANIE DZIANOTTI: eximia ingenuitas tua, in ſpem *to Miáſto* erexit: *gdy ćię* cum Senatoribus ejus *poſádźiłá.* *Mośći P.* IOZEFIE WADOWSKI: Conſularis dignitas *do ćiebie* collimavit: *bo z twoiey do wſzytkiego ſpoſobnośći yápplikácyi, ieſteś iey zá Koronę.* *Wſzyſcy M. W. Mośći Pánowie ieſteśćie* Conſiliò optimi, religione nitentes, Patres hujus Patriæ, ubiq; Clari. Complendò numerò *wyrażaćie podobieńſtwo* 24. *Seniorow Niebieſkich,* erga DEVM officioſiſsimi, Laureas & Coronas gloriæ Veſtræ *rzucaćie pod Nogi tego Páná.* *Záſłużyliśćie u Monárchow y Rzeczypoſpolitey, y maćie* Prærogativam Nobilitatis: *między Woiewodztw, Ziem y Powiátow Poſłámi Mieyſce, y Głos ná Elekcyách Monárchow,* & eam Senatûs veſtri authoritatem: *że od niego Apellácya nie idźie; tylko zá Dworem:* Tanto honore præſtantes: *zá więkſzy ſobie maćie honor BOGV ſłużyć y Mátce Nayświętſzey, Chwały Boſkiey* ſeduli Promotores. *Ieſteśćie* zelatores boni publici: *zá Miáſto o repárácyą y konſerwácyą iego, o reſpekt ná zniſzczonych Obywátelow* urgens inſtantia veſtra, in memoria æterna erit. *Godni* Patres Patriæ Veſtræ, *ták wſzyſcy, iák ieden:* Amatores Civitatis *o cáłość iey iák o własne zdrowie* ſoliciti; *pod czás Woiennych oppreſsyi ná rátunek iey czyniliśćie, cośćie mogli, rádzac, prácuiac,* pro plebis injuria *ſtawáiac, ſami ſię* in pericula exponebatis; *lubo tego* vulgaris ingratitudo *nie uznáie.* *Pod czás Powietrza,* ubi humana auxilia deerant, Divina implorabatis: *ná pohámowánie gniewu Bożego, wſzczęte w Krákowie do Nayświętſzey MARYI Pánny* Łáskáwey *Nabożeńſtwo, ieſt to* Conſularis ſolicitudinis *inwencya.* *Przećiwko piekielnym furyom oſádźiliśćie trzy* Wieże *wáſze trzemá Grácyámi; przećiwko wſzelkim ná*

Bra-

Bramę *wáßę impetycyom y* Orłá *wáßego deplumácyom*, pro præsidio *wźięliśćie ſobie* Bramę *Niebieſka Nayświętßa* MARYA Pánnę *w ktorey miſtyczny Orzeł* Aquila grandis magnarum alarum *nádźieiá Wáßá* P. *IEZVS*. *Niechże was ten broni. Zá pomienione Anteceſſorow wáßych Chrześćiáńſko heroiczne ákty, zá dobre uczynki, zá owe ś. p. Iákubá* Celeſty *y Zygmontá* Hipolitá *Teſtámentem ná ubogich legowáne wielkie ſummy; zá tych y zá inßych uczynki miłośierne. Zá owę ś. p. Iuſtá* Słowikowskiego *Archipresbiterá, godnośćia y rodem tutecznego, ná poſtne codźienne Kazánia Fundácya; y zá owo iego Miáſtu uczynione Dobrodźieyſtwo: zá táka, w Wenecyi ná Bánku lokowána Summę, że od niey co rok ſto czerwonych złotych, ná záwße iednego z Krákowczykow, ná náuki y promocya do Włoch wypráwionego ordynáryina idźie prowizya. Zá tego y zá wßytkich inßych* pietatis opera: *zá wáße* Proceres Vrbis dignisſimi *y wßyſcy Mośći Pánowie* Krákowiánie *Łáſki, Kośćiołom, Klaßtorom, Kápłánom, Zákonnikom, Vbogim świádczone, niech was* Aquila grandis expansîs alîs, *to ieſt, Pan IEZVS* elevatîs manibûs *błogoſłáwi. Nayświętßa* MATKA *wßytká* de gratijs, *bo łáſki pełná, y ſámá zá wielka łáſkę świátu dána: niech wam będźie ſkutecznym gniewu Bożego Hámulcem; y Mátka ták łáſkáwa: że ſię wam zá iey protekcya, Łáſki Boſkiey nigdy nie przebierze. Wyrobiły cnoty y zaſługi Anteceſſorow wáßych, y wáße* merentur: *że* in Regno Polon. *możećie bydź, táko y niektorzy ieſteśćie*, Bonorum Terreſtrium Poſſeſſores: *ták wam* B. V. MARIA de gratijs *przyczyna ſwoia niech u BOGA wyrobi: żebyśćie* poſt ſera fata *wßyſcy byli* Bonorum Cæleſtium *Poſſeſſorámi. To wam z licha praca moia ſerdeczne moie ofiáruię* votum.

M. W. Mćich Pánow y
Dobrodźieiow

Vniżony ſługá y niegodny Bogomodlcá
X. M. D. F.

A facie

A facie iræ furoris Domini. *Ierem: 25.*
Gratia & amicitia liberant. *Prov: 25.*
Od oblicza gniewu zapálczywośći Páńskiey:
Łáská y przyiaźń wybawiáią.

MARIA gratiâ plena. *Lucæ 1.* *MARYA łáski pełna.*

ZE stáry Teſtáment w ſwoich figurách iuż uiſzczony, zá náſtapieniem nowego ná uſtęp wypráwiony: *Recedant vetera, nova ſint omnia:* y Sábbát żydowski ná Chrześćiáńską Niedźielę obrocony, y ták znieśiony: że go chybá heretycy Nowochrzceńcy z Zydámi święcą; z tąd Sábbáćiarzámi názwáni. Bároniuſz w Roku 603. zá Papieſtwá S. Grzegorzá piſze te słowá: Wſzczał ſię był błąd w Rzymie, ábo od Zydow, ábo od Grekow, iż drudzy chćieli ták Sobotę święćić, iáko y Niedźielę. Ná co ſię Grzegorz S. oburzył mowiąc: *Antychryſt ták święćić będźie, Sobotę dla Zydow, á Niedźielę dla ſwego obłudnego zmartwychwſtánia.* Przeto my Kátolicy Niedźielę święćimy, á Sobotę w tedy tylko kiedy iákie, iák to dźiś, przypádnie święto *Celebre ad populum.* Lubo iednák dźień Sobotni z dáwney obſerwáncyi ogołocony, przećięż nie cále zpowſzedniáły: bo ná część Nayśw: Mátce poświęcony, dla tego: że kiedy P. IEZVS ile człowiek w Piatek umárły y pogrzebiony, w Sobotę w grobie leżał, iuż wſzyſcy wierni iego zwątpili byli; ſámá tylko Nayśw: Mátká nieuſtráſzonego ſercá, w mocney wierze trwáłá, y ná moment nie zwątpiáłá: ná tę pámiątkę Kośćioł S. pod czás ćiemney Iutrzni wſzytkie świece gáſząc, iednę tylko goráiącą zoſtáwuie; zá tę ſtáteczność w wierze, lubo nie święceniem Soboty, tedy oſobliwym ſobotnim nabożeńſtwem tę po BOGV naywyżſzą Pánią ſwoię weneruie: *Vniverſa veneratur Eccleſia:* wźiawſzy tego *motivum* z ſtárożytnego cudu. Ze w Konſtántynopolu Obraz Nayśw: Mátki, co go w inſze dni odsłaniáć było trzebá, ná

in feſt: Corp: Chr: hymn: Matut:

Durand: in Ration: Div: Offic: L. 4. c. 1. n. 31.

káżdą Sobotę, sam niewidomą odsłoniony bywał ręką. S. Ludwik Krol Fráncuski między inszymi świętemi zwyczáiámi miał ten osobliwy: że co Sobotá, trzech ubogich, nogi im sam umywszy, u swego krolewskiego tráktował stołu. S. Bogdał szwiec, co przez tydźień zárobił, to w Sobotę ubogim rozdawał. S. Izydor rolnik, w káżdą Sobotę co miał, to ieść ubogim dawał. My wszyscy iák możemy, Soboty pośćiemy, á ten zwyczay ták práwie dawny iák Kośćioł S. Kośćiołem; co z tąd miárkowáć potrzebá. S. Augustyn, po ktorego śmierći iuż to ten Rok tyśiączny dwusetny dźiewięćdźieśiąty trzeći, *Epist: 86.* pisze: *Populi Orientis propter requiem significandam, quá Caro Christi in monumento requievit, malunt in Sabbato jejunium relaxare. Alij malunt propter humilitatem mortis Domini jejunare, sicut Romani, & nonnulli Occidentis Ecclesiæ: Ludźie wschodni ná pámiątkę odpoczynku, ktorym Ciáło Chrystusowe w grobie spoczywało wolą w Sobotę nie pośćić. Inni wolą pośćić dla uniżenia śmierći Páńskiey, iáko Rzymiánie, y niektorzy zachodniego Kośćiołá.* Ze wschodnie Kośćioły Sobot nie pośćiły, byłá tego y druga przyczyná: iż heretycy, Menánder, Cerdon, Márcyon, Cerynthus, y Sáturninus, bluźnili, że iest dwoch Bogow, zły, y dobry: że zły Bog, stáry Testáment, á dobry, nowy postánowił; y że przećiwko złemu Bogu żydowskiemu Chrystus woiowáć przyszedł. Więc że Zydźi Soboty święcą: oni im ná wzgárdę Soboty pośćili. Dla czego práwowierni Kátolicy, ażeby się z tymi bluźniercámi trzymáć nie zdáli: y żeby ten ich błąd zágubili; Sobot nie pośćili. Co potym Schizmátycy, oderwawszy się od Kośćiołá S. ná złość temuż Kośćiołowi, w nieprzełamány wźiawszy to zwyczay: (choć iuż y tych Heretykow nie słycháć) oni przećię mieliby sobie zá grzech w Sobotę áby kośći nie oblizáć. Mamy Kátholicy dźiśieyszego Postu stáry, ieszcze od S. Piotrá początek. Pisze tenże S. Augustyn: że kiedy Symon Czárnoxiężnik sztukámi piekielnemi iuż wiele Rzymian zwiodszy, iesczce miał ná większe ich zwiedźienie iednę sztukę pokazáć: że miał latáć po powietrzu. Ciężki to z owym mátáczem, Xiążęciu Apostolskiemu był y nástępował poiedynek: ná ktory proszác BOGA o pomoc: (że owo latánie miáło bydź w Niedźielę) tedy Piotr S. y wszyscy wierni Sobotę pośćili; y że ich BOG wysłuchał y poćieszył: pośćili práwowierni y drugą, y trzećią, y ták káżdą iuż Sobotę. Co S. Innocenty I. Papież: iáko mamy w Paćierzách o nim: nie nowo postánowił, ále dawny zwyczay potwierdźił: *Probavit*

etiam

Barry in Anno Mariano.

S. Greg: L. 4. Dialog: c. 36. Ann: Mar: 16. Maij.

D. Iren: L. 1. c. 3. S. Epiph: hær: 42.

Epist: 86.

28. Jul.

etiam ut Sabbato ob memoriam Christi Domini sepulturæ jejunium servaretur. Więc że to pámiątká Wielkiey Soboty, w ktorą nam Kośćioł S. Wielkanocną záczyna Vroczystość, wesołe wykrzykuie Alleluja: tedy też podobno ná tę pámiątkę, Sobotni post, post Wielkanocny, byle nie z mięsem; co nád to pośćiemy: to iuż ná część Nayśw: Mátki przydáiemy: iáko S. Mikołay z Tolentynu, y ták nie ieden, o chlebie tylko y wodźie Soboty pośćił. S. Felix Kápucyn tákimże sposobem pośćił káżdą Nayśw: Mátki Wigilią. Toż czyniłá S. Elżbietá Krolowa Luzytáńska. Toż czyniły insze Swięte; y teraz czynią rożni pobożni Kátholicy, nabożne Kátholiczki. *S. Auxentius* Opát káżdą Sobotnią noc cáłą nie śpiąc, ná modlitwie trawił. W dźiśieyszą Sobotę, ktora iest po Wniebowstąpieniu Páńskim, w Audomáreńskim Káthedrálnym Kośćiele w Belgium, iák pisze *Carthagena:* wielka bywa Vroczystość śiedmi Rádośći Nayś: MARYI Pánny. W Krákowie dźiś poćiechá, że się záczyna w tey tu Bázylice Vroczystość teyże Nayśw: MARYI Pánny Łáskáwey; do ktorey trzebáby nam nie tylko pośćić, ále y iák naylepsze uczynić przygotowánie. Bośmy grzeszni ludźie: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus.* Dla rożnych teráznieyszego zepsowánego świátá excessow, publicznych y pokatnych niecnot, wiśi gniew Boży nád námi: *Ira furoris Domini:* ná ktorego ubłagánie nie inszy mamy hámulec, tylko łáski B. pełną Mátkę Łáskáwą, Nayśw: MARYĄ Pánnę.

Carthagena de Sacr: Arcan: cult: erga Deip: & S. Jos: L. 18. hom: 9.

1. Jo: 1.

Soph: 2.

RZecze ktory, Heretyk z przewrotnośći, Kátholik z ćiekáwośći: á z kąd to stworzeniu: że Stworzyćielá? Pánnie iedney: że Páná nád pány; gniewu iego że ma bydź hámulcem? AA. Ná odpowiedź biorę zá fundáment záwołáne w Kośćiele B. Nayśw: Mátki *Magnificat*, gdźie oná mowi: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ &c. Quia fecit mihi magna qui potens est: Że BOG weyrzał ná pokorę służebnice swoiey: że iey uczynił wielkie rzeczy ten, ktory mocen iest.* Nápisał S. Anzelm: *Decens erat, ut ea puritate, quâ major sub DEO nequit intelligi, Virgo illa niteret: cui DEUS Pater unicum Filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitum tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus, idemq; communis DEI Patris & Virginis Filius, & quam ipse Filius substantialiter facere sibi Matrem eligebat, & de qua Spiritus S. volebat, & operaturus erat, ut conciperetur & nasceretur ille, de quo procedebat. Przystało tá czystośćia, nád ktorą większa pod BOGIEM baczyć się nie może, dżeby iáśniáłá tá*

Lib: de com: Virgin.

 Pán-

Pánną, ktorey BOG Oćiec iedynego Syná, ktorego ſerdecznie, rownego ſobie ledynaką, iák śiebie ſámego ukochał, ták dáć ſpoſobił śię, áżeby przyrodzonym ſpoſobem był ieden, y tenże ſpolny Bogá Oycá y Pánny Syn, y ktora tenże Syn iſtotnie uczynić ſobie Mátką obierał, y z ktorey Duch S. chćiał y miał ſpráwić, áżeby śię poczał y národźił ow, od ktorego pochodźił. Nápiſał S.

in Serm. Hieronim: *Talibûs decebat Virginem oppignorari muneribus, ut eſſet gratiâ plena, quæ dedit cælis gloriam, terris Dominum: Tákimi przyſtáło Pánnę záſtáwić dárámi, áżeby byłá pełna łáſki, tá ktora dáłá niebioſom chwałę, źiemi Páná.* Mocen BOG. Serm 142. *Potens eſt.* Nápiſał S. Chryzolog: *Quid tam rationabile, niſi ut DEVS, quidquid voluerît, poſſit? Qui quod vult non poteſt, Deus non eſt: Co ták ſłuſznego iáko to żeby BOG, cokolwiek zechce, mogł? kto nie może co chce, nie ieſt Bog.* Nápi-

L. 3. de lib: arb: c. 5. ſał S. Auguſtyn: *Quidquid tibi vera ratione occurrerit melius, id ſcire debemus feciſſe DEVM: Cokolwiekći prawdźiwa rácya lepſzego przyidźie ná myśl, to, wiedźieć mamy, że BOG uczynił.* káżdy to przyzna: że Synowi Boskiemu, iáko báránkowi niepokalánemu, iáko Pánu naywyżſzemu, iáko BOGV prawdźiwemu, lepiey mieć Mátkę niepokalána, niżeli pokalána, święta niżeli grzeſznicę, godna niżeli niegodnicę. Więc ſubtelny Doktor ná dowod Niepokalánego tey Pánny Poczęćia, táki założył fundáment: że *Decuit, Potuit, ergo Fecit:* Przyſtało áby MARYA byłá Niepokalána, mogł to BOG uczynić, toć uczynił: *Fecit magna.* Pokazał co umiał nawiękſzy Mądrośći ſwoiey koncept: wyſtáwił co mogł naycnieyſze Wſzechmocnośći ſwoiey dźieło, uczynił co miał naybogátſzy dobroći ſwoiey skutek: ſtworzył MARYA nie tylko nád ludźi, ále y nád Anjoły pięknieyſzą, nád wſzytkie

S. Petri Dam: ſerm de Nativ: Virg. kreátury zacnieyſzą: *Opus quod ſolus Opifex ſuperat.* A iáko człowiek, náprzykład uczony, ſwoy koncept gdy piękny: rzemieślnik, ſwoiey roboty ſztukę gdy zdárna: Oćiec dźiećię ſwoie, gdy urodźiwe, dobre y cnotliwe, upodoba ſobie y kocha, iák Iákob Pátryárchá ślicznego, niewinnego Ioze-

Gen. 37. fá: *Iſrael diligebat Ioſeph ſuper omnes filios ſuos*; ták BOG ná

Idiota de B.V. par: 16. contzi. L. 18. Comment: to: 4. podźiw zdárne rąk ſwoich nayświętſzych dźieło, *Opus ſpeciale*, Nayś: MARYA Pánnę ſrodze ſobie upodobał: ták dálece, że zdániem *Didaci de Bâeza*: máiąc BOG MARYA: nie dźiwby mu inſze wſzytkie kreátury wzgárdźić y opuśćić: *MARIA Deipara ſic præ omnibus alijs creaturis ſimul junctis DEO placuit, ut non mirum eſſet, ſi DEVS habens MARIAM, reliquas omnes derelinqueret.* Vkochał BOG MARYA ták

dále-

dálece, że mowi *Galatinus*: *Tam ingens tamq́ immenſus fuit ab* L. 7. de arcani
æterno Dei in Matrem Meſſiæ amor, ut propter eam Iſráëliticum cath: ve-
populum ſibi peculiarem fecerit, eò quod ex ipſo proditura eſſet. ritt c. 11.
Quod etiam Rabbi Haccados probavit auctoritate, dum ad ſextam
Antonij Conſulis Romani reſponderet petitionem: *Ták wielka y ták*
niezmierna od wiekow byłá miłość P. Bogá przećiwko Mátce Meſ-
ſyaſzá, że dla niey lud Izráelſki, wſzytkie inſze narody pominawſzy,
ſwoim ludem uczynił, dla tego, że ſię z tego ludu národźić miá-
łá Márya. *Co też Rábin Hákkádos potwierdźił świádectwem,*
gdy na ſzoſtą Antoniná Konſulá Rzymſkiego odpowiádał prośbę.
A coż to tám było zá świádectwo? powiáda *Galatinus*: *Rabbinus*
ait, concedere oportere, nullam aliam ob cauſam Iſráëliticum po-
pulum à Deo electum, niſi ob proprietatem occultam, quæ illis in-
ſita erat: *Rábin mowił, że przyznáć trzebá, iż nie dla inſzey*
przyczyny narod Izráelſki od Bogá wybrány, tylko dla własnośći
ſkrytey, ktora ſię w Izráelitách znáydowáłá. A coż to byłá zá
własność? Odpowiáda *Galatinus*, że Nayś: Márya Pánná, *Im-*
maculata Mater Meſſiæ ex eis proceſſura, quemadmodùm idem
vetus eorum doctor Rabbi Haccados aſſeruit. *Iuſtinus Miecho-* Diſc: 195.
vienſis ſup: Lit: Laur: twierdźi, że Bog cokolwiek dobrego u- n. 15.
czynił świátu, to wſzytko z miłośći ku Mátce ſwoiey. Wie- & 16.
le Bog świátu uczynił dobrego: *Multa bona*: á dopieroż Mát-
ce Nayświętſzey.

Eccl: 45. Moyżeſz kochánek Boski, *Dilectus Deo*: y Bog
go uczćił, Cudotworcą, Wodzem, Zakonodawcą Izráelskim,
Bogiem Fáráonowym uczynił; Brátá mu náwet ná naywyż-
ſze Kápłáńſtwo promowował: *excelſum fecit*: od ſtop do gło-
wy bogáto przyozdobił. A z tąd Kośćioł B. o słudze Bo-
skim, o S. Wyznawcy śpiewa: *Amavit eum Dominus, & or-*
navit eum: *ſtolam gloriæ induit eum*: *Vkochał go Bog, y uſtro-*
ił go: *w ſukienkę chwały przyoblokł go.* S. Agnieſzká Pánná
y Męczenniczká nie może ſię wypowiedźieć, iák ią ślicznie
niebieski wyſtroił Oblubieniec: záfárbował iey lice krwią ſwo- Offic. Brev.
ią przenaydroższa, ná ſzyię y práwą iey rękę dał iey drogie 21. Jan.
kleynoty, przy uſzách nieoſzácowáne záwieśił perły, oblokł
ią w płaſzcz złotem dźiany, drogimi kámieńmi wſzytkę oto-
czył: *Circumdedit vernantibûs, atq́ coruſcantibûs gemmîs*, bo- ℟. 2.
gátą bárdzo przyozdobił ią koroną: *decoravit corona.* A do-
pieroż ze wſzytkich naykocháńſzą Mátuśię ſwoię o iák on
uſtroił! Mowi *Chryſogonus Dalmata Spalatenſis*: że ná przybrá- in Mariali.
nie Mátki świát cáły z ſwey pięknośći nieiáko ogołocony:
Ad ornandum donum hoc pretioſiſſimum ac plane Divinum, orbem

 uni-

universum suae pulchritudinis ac venustatis flore quodammodò glo-
Apoc: 12. *riáq spoliatum.* Ták ieſt: ogołocone niebo: gdy iego słon-
ce ná odźienie, Xiężyć ná podnożek, gwiazdy ná koronę tey
Páni ſą dáne; ogołocona źiemiá: gdy zá przybyćiem tey
Pánny ná świát, we wſzytkich ozdobách y pięknośćiách ſwo-
Dionys. Rychel. L. 2. de prae-con: & dignit. V. ich, iák świecá przed słońcem zgásłá: *Non amplius est his spe-*
cies neq decor, si ad ea quae in charissima tua Filia operatus es,
(Domine) contemplemur. A nie wodá P. Bog, coby iednemu dá-
iąc drugiemu brał; lecz więcey, mowiemy, ma ániżeli rozdał:
2. Paralip: 26. *Habet Dominus multo his plura.* Ieżeli uprzedzony do pier-
Gen: 27. worodnego błogosłáwieńſtwá Ezau, Oycu ſwemu mowiace-
mu: żem Iákobá *pszenicą y winem ugruntował, á tobie synu moy*
co potym dam? rzekł Ezau: *num unam tantùm benedictionem*
habes, pater? iżali iedno tylko błogosłáwieństwo masz, Oycze? á
dopieroż Bog w skárbách nieprzebrány? To tylko: że, dla
ſobie naylepiey wiádomych przyczyn, iáko świát, ták y ſługi
ſwoie podźielił: temu kráiowi to, owemu co inſzego: ludźiom
tákże: temu táką owemu owáką dał łáskę; po częśći kážde-
1. Cor: 12. mu: *Unicuiq secundùm propriam virtutem:* á Mátce ſwoiey dał
Matt: 25. wſzytko, wſzytkie łáski wlał w tę iednę niewinną Pánnę: *Cae-*
S. Hier. *teris per partes: Mariae vero simul se tota infudit plenitudo gra-*
tiae. Sług ſwoich rozmáićie przyozdobił, á Mátce ſwoiey
Jo: Gers: tr: 3. in Magnif. dał wſzytkie ozdoby. Uczynił Noego konſerwátorem naro-
du ludzkiego, Abráhámá naywyżſzym Pátryárchą, Moyżeſzá
ták wielkim urzędnikiem, Iozefá ożywićielem Egiptu, Dawidá,
y ták nie iednego Prorokiem, Piotrá ſwoim Namieſtnikiem;
Márya, coś to nierownie więcey, ze ſwoią uczynił Mátką:
S. Damasc. or: 1. de dorm: V. *Matris Dei, & servorum Dei infinitum est discrimen: Maria,*
solo Deô excepto, cunctis superior. Wielka to co Kośćioł S.
S. Epiph: de exc: Virg. wyśpiewuie.

Quem terra, pontus, sidera	*Tego, co ziemiá, morze, gwiazdy, znáią*
Colunt, adorant, praedicant,	*Bydź Pánem swoim, czczą, opowiádáią,*
Trinam regentem machinam,	*Co w iego władzy machina troista,*
Claustrum Mariae baiulat. (Fortunat.)	*Dźwiga w zámknieciu Márya przeczysta.*
Cui luna, sol, & omnia	*Ktoremu Słońce, Xiężyc, y ogolnie*
Deserviunt per tempora,	*Wszytkie stworzenia służą záwsze spolnie,*
Perfusa caeli gratiâ	*Tego z niebieskich dárow obfitośći*
Gestant puellae viscera.	*Łask pełne, noszą Pánieńskie wnetrznośći.*

in circuit D. Ps. 8. Wielka to, co mowi tenże Kośćioł Boży: *Salvatorem saeculo-*
rum, ipsum Regem Angelorum, sola Virgo lactabat ubere de caelo
pleno: Tego Páná, co mu wſzyſcy, y my, y bydlętá, y zwie-
rzętá, y ptáſtwo, y ryby, y ſámo náwet robáctwo, z ręku pá-
trzemy: *Oculi omnium;* tego Páná, co wſzytkie żyiace żywi
ſtworzenia: Zbáwićielá świátá, Krolá Anjelskiego, Pánná kar-
miłá

miłá pierśia z Niebá pełna. Większa nád niebo, mocnieysza nád źiemię, obszernieysza nád cáły świát: bo Bogá ná trzech pálcách źiemię piástuiącego, *tribus digitis molem terræ*, oná nośiłá, tego, co go cáły świát ogárnąć nie może, oná ogárnęłá. Wielka to, co nápisał Łukasz S. że Pan Iezus Mátce swoiey y domniemánemu Oycu był poddány: *erat subditus illis*. S. Bernard ná te słowá mowi: *Deus cui Angeli subditi sunt, cui Potestates obediunt, erat subditus Mariæ.* Fraszká że Semirámidá Krolowa, y ták nie iedná, pánowáłá, bo nád ludźmi; że Iozuemu posłuszne było słońce: y to nic, bo stworzenie: że Márya pánowáłá nád Pánem nád pány, y że iey był posłuszny ten co ią stworzył: o to wielka! *Majestatem Filij Dei fuisse subjectam Mariæ!* á zkądże to? *Matt: 5.* Deklárował się ten Pan, że przyszedł ná świát, nie psowáć práwa, ále go záchowáć: *Non solvere legem sed adimplere.* Więc, że práwo Boskie: szánowáć Oycá y Mátkę: záchował go P. Iezus: á z táką diligentią: że Mátkę swoię nád wszytkie kreátury uczćił; z táką submissyą: że, iáko pisze *Richardus à S. Laur:* częstokroć klękał przed tąż Mátką swoią: *Quod multoties genuflexerit Filius coram Matre, uti creditur.* Ze to czynił z wielkiey pokory, nikt nie wątpi; że czynił z serdeczney, synowskiey miłości ku Mátce, káżdy przyzna, gdy wspomni słowá Gálátyná: gdy uważy słowá S. Laurentego Iustyniáná *Ser: 1. in Nativ: V.* gdźie powiáda: że Słowo przedwieczne záraz w instánśie wćielenia swego więcey ukocháło Márya, niż wszytkich Anjołow y świętych ludźi. Y kocháło Przenayświętsze Dźiećię Nayświętszą Mátkę swoię ták wielką miłośćią, że nád nię (zdániem S. Bonáwentury y S. Anzelmá) iuż większey nie pytáć. Co miłość świátowa ruinuią pretensye. Między rodzoną Bráćią Ezauem y Iákobem o pierwszeństwo: á dopieroż między inszemi o máiętność, sukcessya, przyiaźń, &c. Kochał Saul Dawidá, y miał zá co; że temu coś więcey przypisáno: *Saul vicit mille, David decem millia:* y owego kochánie w nienawiść się zámieniło: *Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David.* Lodowáte źrodło źimney wody, do ktorey się ludźie przywodząc, by z naywiększey ostygáią miłośći: *Meum ac tuum, frigidum illud verbum:* dwá słowká: To mego, to twego, tyśiąc bied przynoszące: *Omnis discordiæ seminarium.* Y między spráwiedliwymi Moyżeszemy Lotem z okázyi máiętnośći wierna kompánia rozerwáć śię muśiáłá: *Ne forte jurgium sit.* Co miłość ćielesna rożne prywaty, rácye, okázye, ruguią: iák słábszego szátáná mocnieyszy: *cum for-*

S. Chrysol. ser: 143. — *Is. 40.* — *Luc. 2.* — *Jos. 10.* — *Brixianus.* — *Mat: 5.* — *L. 4. de laud: V.* — *in spec: M. c. 6, L. de excell: V. 14.* — *1. Reg: 18.* — *S. Chrysost.* — *Beierl.* — *Gen. 13.*

Bandellus: apudHenr. Engelgr: cal: Päth: in festo S. Marci. *tior illó supervenerit*: ták większa urodá mnieysza. Kochał áż názbyt Irenę śliczna Greczynkę Cár Turecki Máchomet II. że w owey szaloney miłośći zátopiony, y Páństwá zániedbał. Iákże postrzegł, że się mu z tad ná zgubę zániosło; áż on owey kochánce, sam włásną ręką, łeb publicznie uciął. Mowi S. Ambroży: *Amicitia quæ desinere potuit, nunquam vera fuit*: Przyiaźń ktora się skończyłá, nigdy prawdziwa nie byłá. Ná złym fundámenćie budynek, z grzechowego ábo

S. Leo P. Ep: 85. politycznegó interessu áfekt nie trwáły: *& difficile ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* To Bogá prawdźiwego prawdźiwa miłość, w swoim fundámenćie żadnemu nie podległa defektowi. *Amor Sanctus*: y przeto z strony P. Bogá nieodmienna: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*: miłość nieśmiertelna,

Jer: 31. według słow tegoż Páná: *In charitate perpetua dilexi te.* Co mowiemy: Łáská páńska ná pstrym koniu iezdźi; w respekćie páńskim nie wszędźieć y nie záwsze iedná máść służy: *in*

Ovid: 11. Metam. *species translata novas.* Iák nápisał *Claudianus*: *Mobile mutatur semper cum Principe vulgus*: ták, gdyby śię godźiło złego náśládowáć, trzebáby nie iednemu z swym pánem, żyć wzorem Proteuszá: raz poufále iák z Oycem, drugi raz ostrożnie, iák z ogniem: &c. Nie zrozumiána częstokroć z páńska fántázya spráwá: że czáłem chcac się przysłużyć, uráźisz: chcac dobrze uczynić, rozgniewasz: *pro bono opere lapidaris.* Szczęśćie do Páná nieszczęśliwe, kiedy áni zwiesz

Garner. iákći się prześili: *Gratia Magnatum nescit habere statum.* Wielki kochánek, od sercá faworyt, Amán u Asswerusá, *Sejánus* u Tráiáná, *Plautianus* u Sewerá, Philip u Konstáncyuszá, Bellizárius u Iustyniáná, Essexius u Elżbiety Angielskiey Krolowey: á potym iák ieden ták wszyscy, stráćiwszy áfekt u swych Princypałow, ná márny przyszli koniec: ná páńskim faworze zásádzeni, záwiedźieni, y brzytko zdrádzeni: záśpiewáć sobie

Ps: 67. mogli: *Domini, Domini, exitus mortis.* Bog nieskończonie dobry, nikogo nie záwiedźie, nikogo nie zdrádźi: *Omnes qui*

1. Mach: 2. *sperant in eum, non infirmantur*: bo Pan nieodmienny: *apud*

Jac: 1. *quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ze człowiek ułomny, z swego przyrodzenia, do złego skłonny,

Eccli: 28. y wnet mu się bydź dobrym uprzykrzy: *perseverantia illius non permanebit*; ábo mu sie ochotá prześili, ábo mu się fortuny przebierze, ábo mu śił y sposobu do dálszego portowánia swoich subjektow nie stánie: y ták im iego łáská ustánie, słowo dáne, nie będźie dotrzymáne: *non permanebit.* Bog

mo-

mocen, w skárbách nieprzebrány, w dobroći nieskończony,
w Bostwie ieden, y záwsze iednáki: *Non quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur.* Ieżeli kto tráći łáskę iego: tráći z swoiey strony: *ex demerito facti sui.* Iáko náprzykład: kto sobie wybierze ábo záwiąże oczy: nie słońcu, lecz sobie świátło odbierze: kto się oddali od ogniá y uźiębnie, nie ogniowi, lecz sobie świátło odeymie: ták gdy kto grzeszy, y tráći łáskę Boską, Bog przez to bydź łáskáwym nie przestáie, tylko że ow grzesznik niewdźięczen łáski iego, niegodnym się teyże łáski stáie: dáiąc w sobie mieysce grzechowi, y zá tym szátánowi Xiążęćiu ćiemnośći, świátło niestworzone Bogá, ták dobrego Páná pozbywą; ják owi *Iob: 21.* *Qui dixerunt Deo: recede a nobis: Ps. 45.* Powiáda Prorok o Nayś: Mátce pod podobieństwem miástá: że Bog w pośrodku tego Miástá nie będźie poruszony: *Deus in medio ejus non commovebitur.* Co niektorzy (požal śię Boże!) świętymi bywszy, upádli, łáskę B. stráćili, miawszy Bogá w sercu, przez grzech go rugowáli: to S. Ambroży o Nayś: Mátce mowi: *Deus in medio ejus non commovebitur, nec commotus est; quia nullius peccati prolapsione commotus est Filius Dei. Vbi aliquis gravius peccat, commovetur in illo Deus, ut ab eo transeat. Bog w środ Máryi nie będźie y nie był wzruszony; bo y naymnieyszym grzechem nie był od niey poruszony. Gdźie kto przyćięższy grzeszy, ruszá Bogá, áżeby go Bog odstąpił:* z kąd Adámowi w grzechu zostáiącemu pokazał się Bog chodzący; á záś S. Stefánowi bez grzechu będącemu, dał się widźieć stoiący; Ieżeli *Pomponius Atticus* mogł się zászczycáć, że się przez cáłe żyćie swoie y mátki swoiey nigdy z nią nie iednał: (bo się z nią nigdy nie gniewał;) dáleko bárdźiey P. Iezus z Rodźićielką swoią nigdy w żadne nie záchodźił niechęći: *Nullius peccati prolapsione commotus;* y teraz, y ná wieki, teyże Mátce, tenże Syn co y przedtym: *idem Dominus;* kocha iáko Mátkę, czći iáko Mátkę. Przedtym dáleko surowszy: to potopem świát, to ogniem śiárczystym Sodomitow, to dla iednego żołnierzá (*Ios: 7.*) cáłe woysko, dla iednego Dawidá (*2. Reg: 24.*) cáłe Krolestwo, dla Arki przez żołnierzow ludowi Bożemu wydártey, cáły narod Filistynski (*1. Reg. 5.*) ćięszko karał: Mowił do niego Prorok: *Terribilis es, & quis resistet tibi? Strászny's Pánie, á ktożći się oprze?* Nie chćieli co prawdá ći, co do nich należáło. Bog im to sam wymawiał: *Non ascendistis ex adverso, neq; opposuistis murum pro domo Isráël: Nie stánęliśćie murem zá dom Izráelski, nie zástáwiliśćie się zá lud P. Bogu.* A iákże też mieli? kiedy Bog Ieremiász o-

Num: 23. *Liran: sup. Ose: 13.* *Deus lux est. 1. Jo: 1.* *in Ps. 45.* *S. Ambr: ibid.* *Corn: Nepos in vita Pomp.* *Ps. 75.* *Ezech: 13.*

Jer: 7. wi y modlić się zá grzesznikow nie kazał: *Tu ergo noli orare*
Jer: 15. *pro populo hoc*: á potym powiedźiał: *Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*: *Gdyby mi y Moyżesz y Sámuel stánęli przedemną: tedy ia iuż nie mam sercá do ludu tego.* Nie chćieli, y nie śmieli żywi; modlili się umárli: 2. *Machab*: 15. Oniasz naywyższy Kápłan y Ieremiasz Prorok; á z tym wszytkim Bog ná świát srogie przepuszczał plá-
Thren: 5. gi: *iratus vehementer?* Z nátury swoiey nieskończenie dobry, nieodmienny, wielkimi bárdzo grzechámi do gniewu ćięszkie-
Celada in Susann: v. 9. § 100. n. 5. Rich á S. Laur: l. 6. de laud: V. go nieiáko poruszony: *in suo Deitatis asylo, quodammodo non satis tutus ab infestatione peccati.* A iesżcze nie było ták mocnego hámulcá gniewu iego: *Qui resisteret in ira furoris ejus.* Nie było iesżcze Máryi: *Necdum enim nata erat*; dopiero miáłá bydź: á przećię iednák iuż zá dosyć znáczny hámulec zapálczywośći B. stáłá: że Bog karał srogo, iesżcze to nie ze wszytkim; *ad rationem* tylko plagi grzesznikom dawał. Bił, á nie zábił: Nie zábił pierwszych rodźicow, choć táki był zakład: *in quo die comederitis, morte moriemini. Gen*: 6. Rzekł Bog: *Delebo hominem*: *Zgłádzę człowieká*: á przećię po dźiś dźień ludźie ná świećie iesteśmy. *Pelbartus L.* 11. *p.* 2. cytuie słowá S. Bernárdá y tákie zdánie: że pierwśi Rodźicy uszli śmierći dla Nayś: Mátki: wykupili się Bogu tą Corką, co się z nich národźić miáłá; Noego záchowáłá figurá tey Pánny, Arká. *Habac*: 3. mowi Prorok do Bogá: *Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis*: *Gdy się rozgniewasz, miłośierdźie sobie wspomnisz.* Skarał Bog świát potopem iáko spráwiedliwy; y że go ták więcey nie będźie karał, dał słowo Noemu w przymierzu swoim, iáko miłośierny y powiedźiał *Gen*: 9. że będźie ná to przymierze pámiętał: *Recordabor fœderis mei.* A po czym? oto po Tęczy, ktorą włożył ná obłoki: *Arcum in nubibus cæli.* Hieroglifik Nayś: Mátki, y oraz pámiętne Bogu: że w naywiększym gniewie, nie zápámiętał miłośierdźia: *Recordatus misericordiæ suæ*; á dopieroż rzecz sámá: iuż Pánná
Hailgrinus in c. 7. Cantic. Est: 3. národzona, iuż Mátká nád niebiosá wynieśiona: *In cælestibus assumpta, ut recordetur Dominus misericordiæ, quam humano generi repromisit.* Zginąć było, zá sákcyámi Amánowemi, przez strászny Asswerusá Królá wyrok, ná śmierć podánym Zydom. Ledwie co, Figurá Nayś: Mátki, śliczna y stroyna Ester woczy zágniewánemu Monársze stánęłá: *placuit oculis ejus*: podobáłá się oczom, zmiękczyłá serce iego; y wszytek zamách zapálczywośći Páńskiey záhámowáłá: popsowáłá fábryki nieprzyiaćielskie, wolność od zguby swym ziomkom wyrobiłá:

Et

Et quam viri perdiderant, fœmina reddidit patriæ libertatem. *Orig.*
Sliczna Márya: *Tota pulchra*: nie żal było owemu klerykowi, *4. part.*
o ktorym S. Antonin piſze, oczy ſtráćić: byle, ieſzcze w tym *tit. 15.*
żyćiu mizernym, Márya oglądáć. Y Póétá przyznáie, że *c. 34. § 3.*
niewinna duſzá, czyſte ſumnienie, máia w niebie náśięzrzał:
Caſta placent ſuperis. Niewinna Márya, ſrodze ſię Bogu po- *Tibull 2. 1.*
dobáłá: *Placuit Virginitate, placuit puritate*: ſam do niey O- *S. Thom. à Villano.*
blubieniec niebieski mowi: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa.* *conc. 2. de Annunt.*
Mowi drugi Póétá: *Quidquid amor juſſit, non eſt contemnere tu-* *Cant. 4.*
tum: *Regnat, & in Superos jus habet ille Deos.* *Ovid.*
Wielki Bog y ſtráſzny: *Terribilis Dominus, & magnus vehemen-* *Epiſt. 3.*
ter; á miłość co nád nim dokázuie! że ſię nas rozkochał: *Eccli. 43.*
in finem dilexit: y trzebá mu ſtáć ſię dla nas Człowiekiem, ućier-
pieć, umrzeć, wprzod ſámego śiebie dawſzy nam ná pokarm:
propter nimiam charitatem ſuam, quâ dilexit nos. A dopieroż *Ephes. 2.*
Mátki ſwoiey że ſię nierownie bárdźiey rozkochał: czego on
dla niey nie uczyni? Mowi do niey *Georgius Nicomedienſis*: *Orat. de oblat. Deip.*
Day proſbie náſzey mieyſce: maſz iáko Mátká do Syná nieodmo-
wna poufáłość: *Tuam enim gloriam Creator exiſtimat eſſe propri-*
am, & tanquam Filius eâ exultans, quaſi exolvens debitum, implet
petitiones: *Twoię chwałę Stworcá ma zá ſwoię, y iáko Syn z tey*
ſię chwały ćieſzac, iákoby dług wypłacáiąc, wypełnia proſby twoie.
Mowiemy: *Parentibus & Præceptoribus nunquam ſatis*: *Rodźi-*
com á náuczyćielom nigdy ſię nie nágrodźi: Oycu zá ſtáránie y
áfekt, Mátce zá boleśći, niewczáſy &c. Nie bolálá Nayś:
Pánná rodząc P. Iezuſá: *peperit ſine dolore.* ále w niedoſtátku,
wućieczce, záżyłá z nim utrapienia; pod czás Męki y śmier-
ći iego, bolálá zá wſzytkie rodzące. Ieżeli Alexánder wielki *Plut. in apophț.*
iednemu proſzącemu o dźieśięć talentow, kazał wyliczyć pięć-
dźieśiąt, y mowiącemu że doſyć dźieśięć, rzekł: tobie doſyć
wźiąć, ále mnie nie doſyć dáć. A dopieroż Bog: *dives in*
omnes. Máćierzyńſtwo Boskie, doſyć to wielki honor: *rati-* *S. Dion: Carth.*
one Maternitatis Dei B. V. Mariæ dignitatis infinitæ: ſzczęśćie *ſer. 1. de*
nád zasługi cáłego świátá; chwałá ktora ma w Niebie Márya, *Conc. V.*
doſyć to wielka zapłátá: *Merces magna nimis*; á Synowi nie
doſyć: *Nunquam ſatis.* Zá iey ſtáránia, fátygi, fráſunki, zá-
le, á miánowićie zá iey niewypowiedźiána máćierzyńska mi-
łość, záwſze ſię iey zna bydź obowiązánym, *quaſi exolvens*
debitum: y iáko w długu, o co Mátká prośi, to Syn dla niey
czyni: *implet petitiones.* Mowi do niey S. Piotr *Damiani*: *Tu* *Ser. 2. de*
quæ Materna in Deum authoritate polles; accedis ante illud hu- *Nativ. V.*
manæ reconciliationis altare, non ſolum rogans, ſed etiam imperans:

 Do-

Domina, non ancilla. Nie zna tego do śiebie pokorna Márya: *Etiam in cælo gloriatur ſe Dei ancillam:* służebnica ſię tylko tytułuie; y z tad Bogu naymilſza. Mowi przez Kośćioł S. *Cùm eſſem parvula, placui Altiſſimo:* á ſámá przez ſię: *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: Quia fecit mihi magna, qui potens eſt.* Máluią pod nogámi Máryi węžá: ia zá podnożek iey chwały niech wſpomnię Piłatá: że mu P. Iezus mowił: *Non haberes poteſtatem adverſum me, niſi tibi datum eſſet deſuper: Nie miałbyś przećiwko mnie mocy, gdyćby iey z wierzchu nie dáno.* Wielka pokorá Nayś: Mátki: że mowić gotowá, y pewnie nie raz mowi słowá Apoſtołá: *Gratiá Dei ſum, id quod ſum: Z łáſki Bogá mego ieſtem, cożkolwiek ieſtem.* gotowá przyznáć: żebym tey powagi u Bogá nie miáłá, gdyby nie od Bogá. Ze chłopię ná Krolá Mácedońskiego Filippá wołáło codźień: *Philippe memento te eſſe hominem: Pámiętay żeś człowiek:* miáło ná to rozkaz krolewski. *Tráiánus* Ceſarz dáiąc miecz Stáróśćie miáſtá, mowił: weźmiy to żelázo: *Si rectè imperium geſſero, pro me: ſin aliter, contra me hôc utere: ieżeli dobrze rzadzić będę, zá mnie: ieżeli źle, przećiwko mnie tego záżyi.* Niechżeby było do tego przyſzło, żeby ow urzędnik przećiw złemu Pánu záżył mieczá, záżyłby go był z władzy od tegoż Páná ſobie dáney. Słucha ſpowiedźi Penitencyarz Papiezki, Oycá Swiętego; Kápłan ktory słucha Biskupá ſwoiego, y rozgrzeſza: rozgrzeſza go tą mocą, ktorą, po P. Bogu, wźiął od niego. Konſekruie Xiadz przy Mſzy S. Hoſtyą, przeiſtacza chleb w ćiáło, wino w Krew Páńską, nieiáko ſtwarza P. Iezuſá, słowámi iego, mocą od niego przez Biskupá wźięta. Nayś: Márya Pánná od Bogá naypięknieу ſtworzona, ozdobiona, łáską nápełniona, zá Mátkę obrána, miáłá władzą ná źiemi nád Synem, w Niebie ma powagę u Syná: *non rogans, ſed imperans, Domina non ancilla,* z woli, z łáski, z mocy tegoż ſámego Syná: *qui potens eſt.* A iákże tey powagi záżywa? *Eccl: 6.* nápiſał *Siracides: Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua Eucharis in bono homine abundat. Słowo ſłodkie rozmnaża przyiaćioł, á błaga nieprzyiaćioł: á ięzyk przyiemny w dobrym człowieku obfituie. Velazquez* czyta: *Quò quis ſanctior, eò humanior & ſuavior.* A komuż bárdźiey tá ſentencya służy, iáko Nayś: Mátce? Táć to *Mater gratiæ, Mater miſericordiæ,* rádáby nam ſerce z śiebie dáłá, niebá przychyliłá. *Prov:* 15. mowi Sálomon: *Reſponſio mollis frangit iram: Odpowiedź łágodna, łamie gniew:* Iáko działowa, ábo muſzkietowa wyſtrzelona kulá, o mięką obija ſię

Aloyſ. Novar. L. 4. ſacr. è lect. in Umbra V. in Circ. D. ℟ iv.

Io. 19.

1. Cor. 15.

Ælian. L. 8. var. hiſt.

Niceph. Calliſt. L. 3. Eccleſ. hiſt. c. 23.

Sic Corn. à Lap. in Prov. 15.

weł-

wełnę, iáko piorun w słomę ábo plewy gdy pádnie, gáśnie y
ginie: ták by nayſrożſzy zamách, tráći ſwoy impet, by nayo-
gniſtſzy gniew, ná słowo łágodne y skromna odpowiedź pło-
nie, gáśnie iák ogień woda zálany. Doznáłá tego roſtropna y 1. Reg: 25.
wymowna Abigáil: pięknymi słowámi, wſzák zágniewánego,
y o wielką krzywdę ſwoię słuſznie záwźiętego Dawidá ubłagá-
łá, od zemſty odwroćiłá. Márya Oratorká miodopłynna:
Favus diſtillans labia ejus, mel & lac ſub lingva ejus. Zá ſpráwa Cant. 4.
Duchá S. *Qui locutus eſt per Prophetas*, Mátká Słowá przedwie-
cznego, Pánná Niepokalána, niezmázány máiaca ięzyk, y ten-
że lekárſtwo, inſtrument ubłagánia, naczynie miłośierdźia:
Lingua curationis, & mitigationis, & miſericordiæ; ktorym oná Eccl: 36.
hámuie gniew Boży, zátrzymuie miecz, łamie ſtrzáły plag Bo-
skich, gdy kruſzy ſerce zágniewánego Syná, gdy go pięknie
prośi. A prośbá Máćierzyńska Synowi iákoby zá rozkaz ſtá-
nie, według deklárácyi S. Antoniná Arcybiskupá Florentskie-
go: *Oratio Sanctorum non innititur alicui rei ex parte ſui, ſed* 4. p. art.
tantùm miſericordiæ ex parte Dei. Oratio autem Virginis inniti- 15. c. 17.
tur gratiæ Dei jure naturali, & juſtitiæ Evangelij: nam Filius § 4.
non tantùm tenetur audire Matrem, ſed & obedire, juxta illud
Apoſtoli: Filij obedite parentibus veſtris; quod etiam eſt de jure Ephes. 6.
naturæ. Mowił Abráhám *Gen*: 18. Moyżeſz *Exo*: 34. *Si in-*
veni gratiam in oculis tuis: Ieżelim Boże ználazł łáſkę w oczách
twoich: Márya áſſekurował Anjoł że łáskę ználázłá: *Inveniſti*
gratiam. A to iáko? pełná łáski, *gratiâ plena*, y ieſzcze łá-
skę ználázłá? nie ia pytam lecz S. Bernard: y odpowiáda:
Plena eſt gratiâ, & adhuc gratiam invenit, digna prorsùs inveni- Ser. de a-
re quod quærit, cui propria non ſufficit plenitudo, nec ſuo poteſt eſſe quæductu.
contenta bono, petit ſupereffluentia ad ſalutem univerſitatis; á Odo
Cluniacenſis krotko to explikuie: że Márya łáski pełná *ſobie*:
ieſzcze ia ználázłá *nam*. Kiedy rzecze Mátká Synowi: ieżeli
Synu mam cokolwiek u ćiebie łáski. á muśiałćiby P. Iezus
bydź nie Syn, gdyby Mátki nie wysłuchał: *qui nihil petenti* Rusbroch.
negare poteſt, cùm ſit illius Mater. Báia Pòétowie, że lázon ná l. de 7. a-
morzu z oczywiſtey toni ſzczęśliwie uſzedł: iż Perſylia bár- moris grad.
dzo urodźiwa, widzac co raz to więkſza á więkſza nawáłność,
ná ubłagánie Bogom morskim Æoluſowi y Neptunowi, mleko
iednemu z iedney pierśi, á drugiemu z drugiey ofiárowáłá: te-
dy záraz wielkie ſtáło ſię ućiſzenie. Mowi *Arnoldus Carnoten-*
ſis: Habet homo mediatorem cauſæ ſuæ &c. Ma człowiek Pośredni- tract. de
ká ſpráwy ſwoiey Syná przed Oycem, á przed Synem Mátkę, Chry- laud. V.
ſtus prezentuie Oycu Bok y Rány, á Márya Chryſtuſowi prezentuie to. 6.

Pierśi: *dni może bydź żadnym ſpoſobem repulſá, gdźie ſię zebo-dzą, y peroruią nád wſzelki ięzyk wymowniey te łáſkáwośći pámiątki, y miłośći znáki.* 2. *Reg*: 24. żeby był Dawid plagę Boską odwroćił od poddánych ſwoich, proſząc Bogá mowił: *vertatur in me manus tua*: *niech Pánie ná mnie obroći ſię ręká twoiá.* Kiedy też troskliwa o nas grzeſznikow Mátká rzecze Synowi: *leżeli chceſz Synu żeby ten miecz ná świát zámierzony śiekł, te ſtrzały ná grzeſznikow nápięte, żeby koniecznie wypádły*: utopżę ich w tych pierśiách, ktoreś ſſał, w tym żywoćie com ćię w nim nośiłá, utop w ſercu moim. á iużći doſyć, o Mátko! miecz boleśći przeniknał niewinna duſzę twoię. Piſze Ælianus o Ptolomeuſzu Krolu Ægiptskim, że rad koſtki grawał; to iego naymilſza byłá zabáwá. Raz gra koſtki: á pokoiowy czyta mu reieſtr winowáycow, ázeby ich iáko Monárchá y naywyżſzy w ſwym páńſtwie Sędźia skázował, ktorego ſtráćić. Więc pilnieyſzy koſtek niż owego reieſtrù, skázuie iákiego tákiego, choć y drugi mniey winny. Bacząc to Berenice Krolowa, wydárłá czytáiącemu reieſtr, y rzekłá: Krolu nie ieſt rowne rzucenie koſtek, y głow ludzkich; y ta rezolucya owych od śmierći obroniłá; mężá do tego przywiodłá, że więcey ták nierozmyślnym y hoynym w rozlewániu krwie ludzkiey nie był. Bogći nie gra gdy ſądźi, choć mowi Poetá: *Ludit in humanis Divina potentia rebus*; doglada Bog pilno rzeczy, uważa ſpráwy, że iednák ták záraz y ták ćięſzko nie karze grzeſznikow y nie gubi: Krolowa Niebá y źiemie wielowładna przyczyna, Máćierzyńska wyrabia powaga: *Materna in Deum authoritate.* Ták wyrobiłá zá czáſu S. Grzegorzá Papieżá w Rzymie ſrogie bárdzo powietrze: że kto kichnał, padał y umierał: (y ztąd zwyczay, że kicháiącemu mowią ſtároświeccy ludźie: Boże day zdrowie.) Widźiáne były iáko ſtrzały z niebá ſpadáiące ná tych co umieráli. Ná ten nieſzczęśliwy czás, S. Grzegorz ſzczęśliwie obrány, publiczne odpráwował ſupplikácye, Proceſſye z Obrázem Nayś: Mátki przez S. Łukaſzá málowánym. Tedy pod czás Proceſſyi słyſzány był Anioł śpiewáiący tę Antyfonę: *Krolowa niebieſka weſel ſię, Alleluja. Albowiem ktoregoś záſłużyłá nośić, Alleluja. Zmartwychwſtał iák powiedźiał, Alleluja.* (S. Grzegorz przydał: *Modl ſię zá námi do Bogá, Alleluja.* Widźiány był tákże Anjoł, miecz ukrwáwiony oćieráiący, y do pochew chowáiący; ſtánawſzy ná gmáchu Adryánowym, z tąd Zamkiem Anjołá názwánym; y záraz też powietrze uſtáło. A przedtym Roku 544. w Konſtántynopolu ſtráſzne bárdzo, przyſzedſzy tám, pánowáło powietrze. Pokázo-

L. 14. c. 43. var. hiſt.

Bar. R. 590 Greg. Thuron. L. 10. c. 1.

R. 591. Sigonius L. 1. de Regn. Ital. S. Antonin. 4. p. † 15. c. 24. § 2. Petr. Caniſ. L. 5. Marialis, c. 22.

kázowáli ſię zárážonym czárći; ſzáleli owi ludźie, w ogień wpadáć y topić ſię chćieli, y ták umieráli. Po pięći y po dźieśiąći tyśięcy ich ná dźień umieráło. Ze tylko to powietrze trzy mieśiące tám trwáło: przypiſáno to obronie Nayś: Mátki: ponieważ po innych kroleſtwách tá plagá do pięćidźieśiąt lat przez cáły świát gráſſowáłá. Więc Grekowie ná tę pámiątkę, y ná podźiękowánie tey ſwoiey Protektorce, Dźień Gromnic święćić poczęli. Roku 1117. iáko piſze *Dodechinus*: w Kremonie Mieśćie, dźiećię w powićiu, nád przyrodzenie, záwołáło ná Mátkę ieść drugiemu dźiećięćiu gotuiącą, áżeby ſtáránia o rzeczy doczeſne zániechálá; bo, mowiło, widzę, że Chryſtus zágniewány chce cále świát zgubić, á Márya Mátká iego prośi go bárdzo, żeby tego nie czynił. Rok to był, iáko *Sigebertus*, *Nauclerus*, *Rogierius* piſzą, ſtráſznych znákow y ćięſzkich plag Boskich pełny; ktore że uſtáły: Máćierzyńska Máryi ſpráwiłá przyczyná. Roku 1216. iáko piſze *Malvendá*: że pewny człowiek umárł, y záś ożył; y powiádał że widźiał przez trzy dni Nayś. Mátkę przed Májeſtatem B. klęczącą, proſzącą zá grzeſznikámi. Wyliczał iey P. Iezus wielkie, ktore świátu uczynił dobrodźieyſtwá: reprezentował iey iák zá to ćięſzko od świátá obrážony. Iákże ia mogę, mowił ten Pan, ták wielką niewdźięczność odpuśćić? Mowiłá Mátká: Dobry Synu: nie według ich złośći, ále według twoiego miłośierdźia. Związány P. Iezus prośbą máćierzyńską rzekł: otoż dla ćiebie Mátko ieſzcze to uczynię. Poślę Káznodźieiow ktorzy będą opowiádáli pokutę; ieżeli ſię grzeſznicy popráwią, znaydą miłośierdźie; ieżeli nie: kárány bydź koniecznie muſzą. Piſze S. Antonin o iednym ſwego Zakonu Nowicyuſzu wielce dobrym y nabożnym, że raz w nocy záſnąwſzy záwołał ſrodze: *Sancta Maria ſuccurre miſeris*: *Swięta Márya przybadź ná rátunek nędznym*. W tym poczęło bydź wielkie trzęśięnie źięmie, że budynkow wiele upádło, ludźie z miáſtá poućiekáli: Rozumieli inni Zakonnicy, iż ták wołał z przelęknienia, że ſię trzęsłá źiemiá; á on miał widzenie: że P. Iezus z wielką áſſyſtencyą Anjołow y Swiętych przybywſzy, záśiadł ná Májeſtaćie, ná drugim Mátká iego. Kazał Pan czytáć dobre uczynki cáłego świátá, czytáno: á bárdzo ich máło. Czytáno potym grzechy, ták liczne, ćięſzkie y ſproſne: że dáley słucháć ich niewinne uſzy Iezuſowe nie mogły. Więc ſrodze zágniewány P. Iezus porwawſzy świat iák iednę piłkę, rzućił o źiemię mowiąc: *Cùm judicatur, exeat condemnatus*: *Gdy ſię ſądźi, niech wynidźie potępiony*. Widząc to ow Nowicyuſz záwołał: *Swięta*

Baron. R. 544. Procop. de Bello Perſ. L. 2.

Bagatta in admirādis Orbis to. 2.

Carthagē. de Mirand. Deip. V. § 136.

ex Umberto Theodorico S. Anton.

3. p. t. 23. c. 6. w Społećie.

Pſ. 108.

 Márya

Márya rátuy nędznych. Tedy oná wſtawſzy podnioſłá świát, y rzekłá: nie rácz ieſzcze Synu świátá, ktoryś krwią twoią odkupił, ſądźić, káráć, y gubić, &c. Ták Roku 1410. kiedy we Włoſzech powietrze pánowáło; w Mieśćie Fawencyi ſzláchetna á pobożna Mátroná Ioánná *á Coſtumis* we dnie y w nocy żebráłá miłośierdźia Bożego: Nayś: Mátki o przyczynę gorąco prośiłá. Tedy ná modlitwie w záchwyceniu będącey pokazáłá śię Nayś: Mátká pytáiąc: czego prośiſz? Proſzę, mowiłá Ioánná, żeby Oyczyzná moiá, o Mátko nayłáskáwſza! od ták ſrogiego uwolniona zoſtáłá powietrza. Ná te słowá przemieniwſzy śię iey w oczách Nayś: Mátká, w rośćiągnionych ręku ſwych połamáne ſtrzáły prezentowáłá, y rzekłá: iák te ſtrzáły, Corko, widźiſz złamáne, ták Syná mego gniew przełamány będźie; tylko co każę, uczynić. Idź do Biskupá: niech miáſtu poſt trzydniowy náznáczy, y niech przez te trzy dni z wielkim nabożeńſtwem Proceſſye będą. Zniknęło widzenie; ſtáło śię iák Páni kazáłá, y powietrze uſtáło. Od tąd ták Nayś: Mátkę námálowáno: *de Gratijs* álbo Łáskáwa názwáno: Kongregácya pod tym tytułem fundowano, Swięto, ábo nabożeńſtwo w Niedźielę wtorą Máiową náznáczono. Ile mi śię doſtáło doczytáć: *Ioannes Palatio, in Geſtis Summ: Pont:* wſpomina, *ex voto* Rzymskiego Miáſtá pod czás powietrza Roku 1657. *Deipara Liberatricis Imaginem*, Obraz Nayś: Pánny Łáskáwey. Tenże piſze: że Alexánder VII. Papież pod Arycyą oyczyſtym ſwoich Chizyuſzow Miáſtem: *Sacram Ædem B. Mariæ Gratiarum, totius Latij religione celebre, inſtauravit, ornavit: Kośćioł Nayś: Máryi Pánny Łáſkáwey cáłego kráiu nabożeńſtwem ſławny, nápráwił y ozdobił:* y ná pámiątkę dał bić monetę z napiſem około wyobrázonego tegoż Kośćiołá: *Oſtendit Dominus miſericordiam in domo Matris ſuæ.*

Ex libello Wieża utwierdzona in-titul.

Początek w Włoſzech nabożeńſtwa do Nayś: Máryi P. *ſub titulo de Gratijs* ábo Łáſkáwey. *Volumine 4. pag. ſeu columna 607. Volu. eod. col. 615.*

Ze tám w tych Páńſtwách Łáskáwość łask B. pełney Máryi doświádczona pod czás plag Boskich, z tąd miárkowáć: ponieważ *Ioannes de Torres* Arcybiskup Adryánopolitáński Nuncyuſz do Polski, wielkimi w tedy zewſząd oppreſſyámi ućiśnioney, przyiáchawſzy Roku 1651. do Wárſzáwy, zá oſobliwy prezent, á raczey zá ámulet przećiwko wſzelkim afflikcyom przywiozł Obraz Nayś: Pánny Łáskáwey; ktory w Kośćiele OO. *Piarum Scholarum* złożono. Potym Roku 1664. że Bog powietrze od cáłey Polski, miánowićie od Wárſzáwy, zá przyczyną Nayś: Mátki oddalił: wymożono od pomienionego Oycá S. Alexándrá VII. Przywiley ná Konfraternią teyże Nayś: Mátki Łáskáwey, y Odpuſtow wiele. Potym Roku 1708. kiedy w Krákowie,

ex libello ut ſup. Początek w Polſce nabożeńſtwá do Nayś: Máryi Pánny Łáſkáwey.

wie, w przeszłym iesżcze Roku záczęte pánowáło powietrze: Michał Behm Rádcá Krákowski, przez kilká lat *cum prostitutione* zdrowia swego zápowietrzonych Prowizor, *& pro illo tunc* Miástá Dozorcá: dostawszy z Wárszáwy od pewnego Oycá *Piarum Scholarum* Obrazká y informácyi o Nayświętszey Pánnie Łáskáwey: wymogł to u ś. p. I.O. Xćiá I. Mśći Biskupá Krákowskiego, á ná on czás iesżcze Biskupá Chełmskiego, tutecznego Biskupstwá Administratorá, we Wśi Karniowie pod Krákowem będącego: y sprawił, że w Niedźielę Krzyżowa było pierwsze nabożeństwo do Nayśw: Máryi P. Łáskáwey w tym tu Archipresbiterálnym Kośćiele: y w tym y w inszych wszytkich, odpráwowáły się ná tę intencyą Wotywy o Nayśw: Mátce, z wystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU, przy náznáczonych oraz Supplikácyách. Nád to, tenże Michał Behm kazał tu ná śćiánie Kośćielney ná Cmentarzu odmálowáć Obraz ná wzor pomieniony, to iest, Nayśw: Pánnę w ręku połamáne strzáły trzymáiącą; przed ktorym Obrázem Kápłáni tuteczni ná ten czás przytomni z ludem, á potym w niebytnośći Kápłánow, częśćia pomárłych, częśćia ku dálszey y pilnieyszey usłudze Bogu y wiernym, zárázy się strzegących, sámi ludzie, ná zwykły trąb y kotłow ná wieży ogłos, schodząc się gromádno, z wielkim nabożeństwem Litánie co wieczor odpráwowáli. Poczeło było ustawáć powietrze: y pewnieby było cále ustáło: gdyby nie ludzka nieostrożność, y nie porywcze do rzeczy zápowietrzonych wielu łákomstwo. Z tym wszytkim potwierdźił się dowod protekcyi Łáskáwey Máryi: bo w tymże Roku, od iey Swiętá Niepokalánego Poczęćia śmierć swoiey roboty poprzestáłá. A więc nástępuiącego Roku 1709. ná podźiękowánie Nayś: Mátce, y ná uproszenie dálszey iey protekcyi: Szláchetny Mágistrat zá zgodnym wszytkich konsensem, zá osobliwą promocyą p. m. Ianá Fryznekierá I.K.M. Sekretarzá, Seniorá Rádce, á zá konsensem y powagą pomienionego ś. p. I.O. Xćiá I. Mśći, w teyże Bázylice w Niedźielę drugą Máiową, wielką wypráwił uroczystość Nayśw: Pánny Łáskáwey, z Nabożeństwem 40. godźin, przyozdobionym processyonálną *Perauguſti Capituli*, Kollegiat, Far, Zakonow, y Bractw frequencyą. A lubo Roku 1710. popráwił Bog niepopráwuiącym się grzesznikom: że dla ich niepráwośći powtorzył tu powietrze: tedy go (co godna uwagi) pomieniony tego Nabożeństwá w Krákowie pierwszy Author, żyćiem swoim zápieczętował: ponieważ po iego

F śmier-

śmierći iuż nikt powietrzem nie umárł. Y tenći początek iutrzeyszey w tym Stołecznym Mieśćie Dewocyi: ktora zá pobożnym y pilnym stárániem *Nobilissimi Magistratûs* kwitnie. Y żeby kwitnęłá: ánimuie was AA. y nas Hieronim S. mowiąc: *Amate Mariam, quam colitis: colite, quam amatis: Kochayćie Máryą, ktora iáko Mátkę Bożą czćićie: czćiyćie tę, ktorą kochaćie. propter necessitatem.* Zárabiamy grzesznicy ná ćięszką plagę Boską, według słow Vrbáná VIII. mowić do Bogá możemy: *Si ferias, clamamus ut parcas: si peperceris, iterum provocamus ut ferias: Jeżeli Pánie karzesz, chłostasz, biiesz, prośiemy ażebyś odpuśćił: ieżeli odpuśćisz, znowu ćię przywodźiemy do tego ażebyś karał.* Grzechy káżdego z nas táiemne, wielkie nieszczęśćie; większe ieszcze grzechy publiczne, koronne, szláchęckie, mieyskie. *Scelestum sequitur pœna: Zá winowáycą idźie kárá:* ktorey pierwsza w ták wielu po ten czás ze świátá zábránych niewinnięntách, druga w nieiednym pogorzelisku przestrogę mamy; *Mors à tergo, ploremus ergò:* śmierć nieuchronna, sąd Boży strászny! Hámulec gniewu Bożego Nayśw: Mátká Łáskáwa, że ná nię Bog łáskaw: *A facie iræ furoris, gratia & amicitia liberant.* Mowi S. Fulgencyusz: *Iam dudum cœlum & terra ruissent, nisi Maria suis precibus sustentasset. Iużby się dawno niebo obáliło, y źiemiá zápádłá, gdyby ich Márya swoimi modlitwámi nie wspierałá.* Powiedźiał P. Iezus S. Brygidźie: Kośćioł moy, to iest, wierni moi dáleko odstąpili ode mnie: ták bárdzo, że gdyby nie Mátká moiá prośiłá, nie byłoby nádźieie miłośierdźia. S Bonáwenturá powiáda: że *Márya trzyma cnoty, ażeby nie ućiekły, trzyma zasługi, ażeby nie zginęły, trzyma czárty, ażeby nie szkodźili, trzyma Syná ażeby grzesznikow nie pobił.* Więc pod twoię obronę ućiekamy się S. Boża Rodźićielko. Mátko Łáskáwa, bądź ná nas łáskawa: *Maria sis propitia.* Lecz boymy się grzesznicy. *Anátolius* málowány Chrześćiánin (o iákich y w Polszcze nie trudno) á w rzeczy Atheistá, skryty pogánin; bogáty w piniądze, poczćiwośći y zá szeląg nie máiacy, dobr doczesnych pełen, sam nic dobrego; ták dálece, że go Tyberyusz Cesarz okrutnie nie lubił. Przyszło ná to, że owego niecnotę kazał wźiąć do więzienia; gdźie wilk w dole pokorny, widząc ná co się mu zániosło, obaczywszy Obraz Nayśw: Mátki, do Nog iey upadł, spodźiewáiąc się y prosząc obrony. Tedy (strászna rzecz) że ow Obraz twarz swoię od niego

in spec: V.

Evagr. l. 5. hist. c. 8.

niego odwróćił. A przeto niezbożnik ná śmierć skazány, bestyom ná pożárćie dány. Ey przećięć bliższy, pilnieyszy, milszy Nayśw: Mátce Bog, niż ty ná Bogá nie dbáiący grzesźniku. Boleie iey serce Máćierzyńskie, gdy się krzywdá Synowi dźieie. A przeto *emendemus in meliùs*: poprawiwszy żywotá, pokutuymy; á ták się dopiero w łáskę Máryi polecáć rezolwuymy, mowiąc z S. Augustynem; *Fac Benedicta, per gratiam quam invenisti, per prærogativam quam meruisti, per misericordiam quam peperisti. Vczyń Błogosłáwiona, przez łáskę ktorąś ználázłá, przez prerogátywę ktoraś zásłużyłá, przez miłośierdźie ktoreś urodźiłá.* Dźiś Sobotá: dźień S. Elzeáryuszowi, Philippie Geldryi Ierozolimskiey y Sycylijskiey Krolowey, y innym wielom dźień szczęśliwy; niech będźie szczęśliwy Koronie Polskiey: *Maria sis propitia.* Przez te wszytkie łáski ktoreć Bog dał, badź ná nas łáskáwa. Badź łáskáwa ná stáráiących się o twoię łáskę Krákowian. Iákeś niegdy, ieszcze ná tym świećie, pisáłá do Messánenskich Mieszczan, przez posły ktorych do ćiebie byli wyprawili; ták dźiś rzecz Krákowiánom: *Omnibus salutem, & Dei Patris benedictionem, &c. Vos & ipsam civitatem benedicimus, cujus perpetuam protectionem nos esse volumus, &c. Wszytkim zdrowia, y Bogá Oycá błogosłáwieństwá, &c. Was y sámo miásto błogosławiemy, y w wieczney protekcyi mieć chcemy.* Wszákeś Mátká; P. Iezus Syn. Wezmiyże dźiś iego Nayśw: Práwicę, y nią nam pobłogosław ná iutrzeysze nabożeństwo, á miey nas w protekcyi, w opiece twoiey ná zawsze,

Fer. 4. Ciner. in benedict. Cin. Ser. 2. de Ass.

Barry in Ann. Mar.

Mutius L. 1. c. 13. Laur. Masselli L. de B. V. c. 18. Carthag. de Sacr. Arc. Deip. & Jos. t. 2. L. 14. ho. 1. n. 19.

A M E N.

Concionem iſtam ſub titulo: Hámulec gniewu Boſkiego B. V. MARIA; *eruditè, ſolidè & concinnè elaboratam ab A. R. P.* MARCELLO DZIEWULSKI *S. Th. L. Cuſtode Culmenſi, Ordinis Min: Conv: S.* FRANCISCI *legi, dignamq; prælo & luce publica cenſeo. Cracoviæ in Collegio Majori Die 22. 7bris, A. 1723.*

M. MARTINUS WALESZYNSKI,
S. Th: Doctor & Profeſſor, Collega Major, S. FLORIANI Canonicus, Siradienſis Cancellarius, Scarbimirienſis & S. MICHAELIS in Arce Cracov: Cuſtos, Librorum per Diœceſim Cracov: Ordinarius Cenſor, protunc Studij Generalis Univerſitatis Cracovienſis
R E C T O R. mpp.